Siirtymätalouksien tutkimuslaitos
(BOFIT)
Iikka Korhonen
Vesa Korhonen

Muistio

7.4.2016

Julkinen

Venäjän taloudellinen tilanne

- **Venäjän bruttokansantuote supistuu edelleen tänä vuonna. Julkisten menojen leikkaus laskee kotimaista kysyntää.**
- **Pitkän aikavälin talouskasvu on selvästi aiempia vuosia hitaampaa, 1-1,5 % vuodessa seuraavien kahden vuosikymmenen aikana mm. työikäisen väestön nopean supistumisen takia.**
- **Suomen vienti Venäjälle alkoi laskea jo kesällä 2013. Tänä vuonna viennin supistuminen jatkuu venäläisten euromääräisten tulojen laskiessa.**

1. Tänä vuonna Venäjän bruttokansantuote supistuu noin kolme prosenttia

Venäjän BKT supistui viime vuonna 3,7 %. Tuotantoa tukivat kuitenkin öljysektorin viennin ohella puolustusmenot, joiden kasvu kipusi nimellisruplissa lähes 30 prosenttiin (reaalisesti arviolta 10–15 prosenttiin). Kokonaisuutena valtiontalouden menojen reipas kasvu hiipui vuoden mittaan ja koko vuoden menot vähenivät reaalisesti paljon. Tuonti putosi yli 25 % (luisuttuaan 6 % jo vuonna 2014), mikä oli poikkeuksellisen paljon suhteessa talouden supistumiseen. Tämä johtui ennen muuta talvella 2014–2015 tapahtuneesta ruplan kovasta laskusta, joka oli merkittävästi suurempi kuin vuoden 2009 lamassa (ruplan nimelliskurssi oli vuonna 2015 edellisvuotista 25 % heikompi ja reaalikurssi noin 15 % heikompi euroon ja kauppapainotettuun valuuttakoriinsa nähden). Ruplan putoamisen taustalla vientihintojen lasku kutisti Venäjän vientituloja pahoin (20 % euroissa), ja yksityisten pääomien virta Venäjältä pysyi tuntuvasti suurempana kuin virta Venäjälle (vaikka ero kapenikin selvästi vuodesta 2014).

Öljyn hintaoletuksen[1] pohjalta **ennuste BKT:n supistumisesta vuonna 2016 on noin 3 prosenttia eikä BKT:n odoteta kasvavan myöskään vuonna 2017.** Sen jälkeen, kun öljyn hinnan laskun vaikutukset ovat väistyneet ja hinta noussut loivasti, talous elpyy mutta kasvaa vain hitaasti lähinnä Venäjän epävarmuuksien ja yritysten

[1] Öljyfutuureista laskettuna öljyn hinta on vuonna 2016 runsaat 40 dollaria (23 % alempi kuin vuonna 2015 ja lähes 60 % alempi kuin vuonna 2014) ja 49 dollaria vuonna 2018.

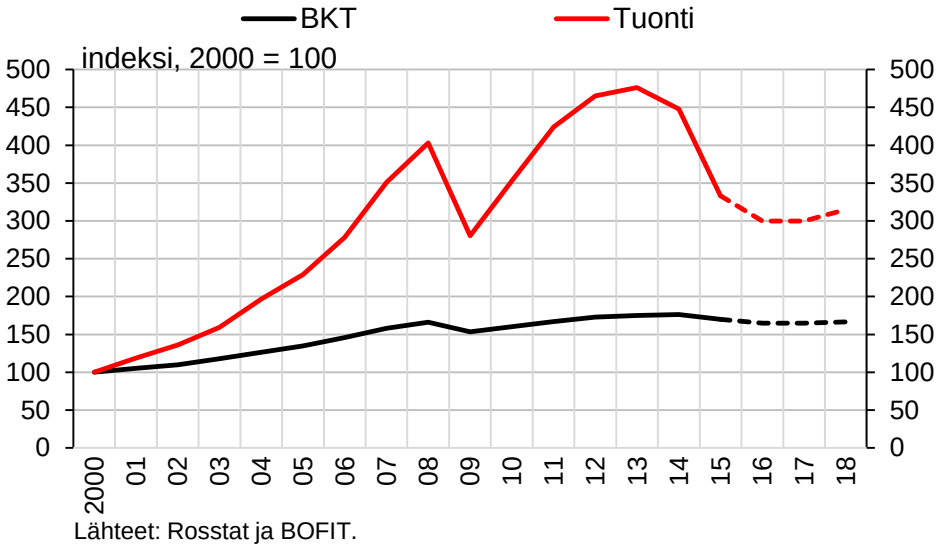
Siirtymätalouksien tutkimuslaitos
(BOFIT)
Iikka Korhonen
Vesa Korhonen

7.4.2016

Julkinen

toimintaympäristön heikon laadun vuoksi. Jos ennuste ja BKT:n pitkän aikavälin kasvuarviot (valtaosin 1–1,5 % vuodessa) toteutuvat, BKT on vuonna 2020 noin 3 % pienempi kuin vuonna 2014. Koska talous supistuu ja Venäjän vientitulot vähenevät, Venäjän tuonnin ennustetaan vähenevän tänä vuonna kymmenesosalla ja alkavan lievästi kasvaa ennustejakson loppua kohden. Tuonti on tällöin 37 % pienempi tänä vuonna kuin vuonna 2013 ja muutaman prosentin suurempi kuin lamavuonna 2009.

Kuvio 1 Venäjän BKT:n ja tuonnin määrän kehitys

Lähteet: Rosstat ja BOFIT.

Valtiontalouden menot tulevat tänä vuonna vähentymään reaalisesti merkittävästi. Menoja pyritään vielä karsimaan, koska öljyn hinnan lasku vähentää valtiontalouden reaalituloja jyrkästi. Tämä kutistaa julkista kulutusta huomattavasti. Venäjän viennin määrä on kasvamassa hyvin hitaasti sen valossa, että alan keskeisten asiantuntijoiden mukaan öljysektorin viennin kasvu hiipuu vuonna 2016 ja vienti alkaa sen jälkeen vähentyä. Öljy- ja kaasusektorin ulkopuolisen viennin elpyminen viime vuoden notkahduksesta paikannee tilannetta osittain. **Investointien odotetaan vähenevän edelleen, sillä vapaata kapasiteettia on, kysyntä supistuu ja epävarmuudet rasittavat yrityksiä. Lisäksi valtion investointeihin on entistä vähemmän varoja.**

Siirtymätalouksien tutkimuslaitos (BOFIT)
Iikka Korhonen
Vesa Korhonen

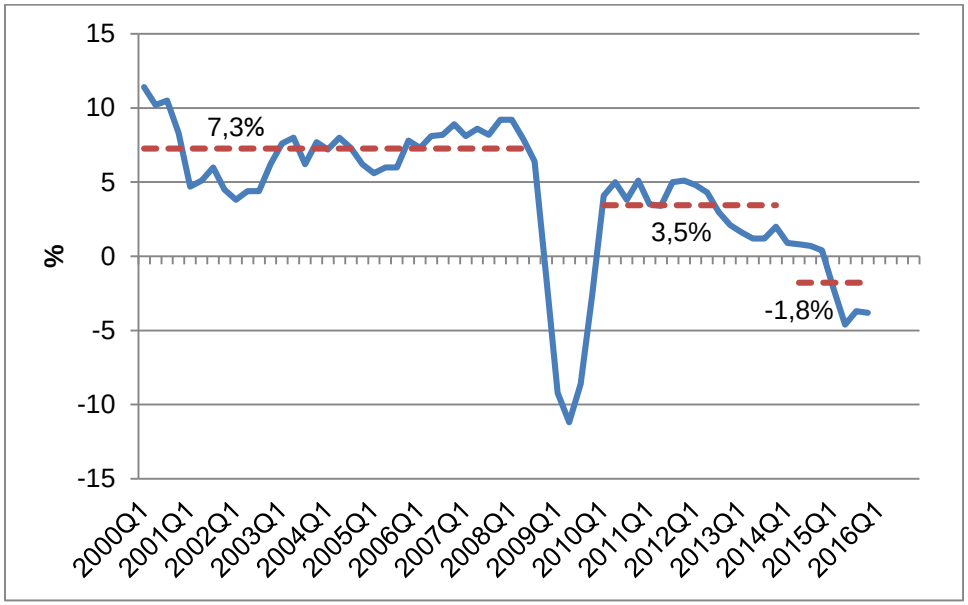
7.4.2016

Julkinen

2. Pitkän aikavälin kasvunäkymät heikot[2]

Venäjän kasvua hidastavat tulevina vuosina sekä investointien vähäisyys että työikäisen väestön nopea supistuminen. Tuottavuuden kasvu oli suhteellisen nopeaa 2000-luvun ensimmäisellä puoliskolla etenkin palveluissa, mutta viime vuosina tuottavuuden kasvu on ollut hyvin hidasta. On tärkeää huomata, että Venäjän talouskasvu hidastui merkittävästi vuoden 2009 talouskriisin jälkeen, vaikka öljyn hinta pysyi yli sadassa dollarissa tynnyriltä. Tämä johtuu sekä työikäisen väestön vähenemisestä että talouden monista rakenneongelmista. Korkea öljyn hinta itsessään ei riittänyt nopean kasvun aikaansaamiseen.

Kuvio 2. Venäjän BKT:n kasvu, 2000-2015

Lähde: Rosstat

Seuraavien 20 vuoden aikana Venäjän työikäinen väestö (15–59-vuotiaat, miesten eläkeikä on 60 ja naisten 55 vuotta) supistuu noin 13 %, eli 91 miljoonasta 79 miljoonaan. Vastaavanlainen demografinen siirtymä tapahtuu samaan aikaan monissa muissakin maissa, mutta Venäjän tilanne on tässä suhteessa poikkeuksellinen. Ilmiön takana ovat etenkin 90-luvulla syntyneet hyvin pienet ikäluokat, jotka tulevat nyt työikään. Vaikka kauas tulevaisuuteen ulottuvat demografiset ennusteet ovatkin epävarmoja,

[2] Tämä osa perustuu kirjoitukseen Iikka Korhonen (2015): How fast can Russia grow? BOFIT Policy Brief 10/15.

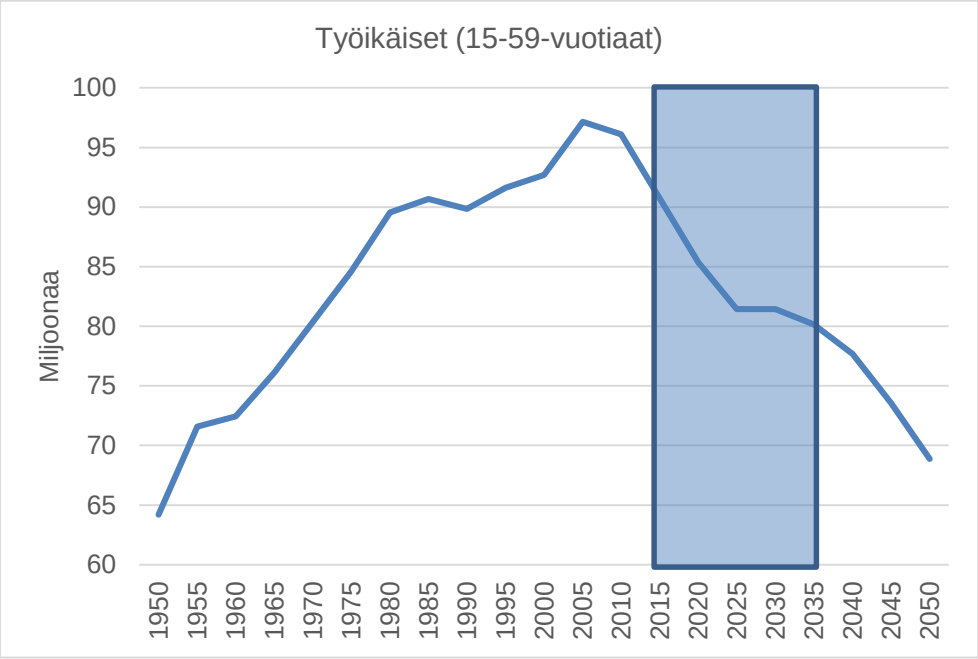
Siirtymätalouksien tutkimuslaitos
(BOFIT)
Iikka Korhonen
Vesa Korhonen

7.4.2016

Julkinen

seuraavien 20 vuoden kehitys pystytään ennakoimaan suhteellisen hyvin, koska työikään tulevat ovat jo syntyneet.

Kuvio 3. Työikäinen väestö Venäjällä, 1950-2050

Lähde: YK

Työikäisen väestön väheneminen ja alhainen investointiaste hidastavat tulevaa talouskasvua merkittävästi. **Vaikka tuottavuuden ja pääomakannan ennakoitaisiinkin kasvavan esimerkiksi 1,5 prosenttia vuodessa (mikä olisi varsin nopeaa kasvua), Venäjän BKT:n kasvu olisi keskimäärin vain hieman yli 1,5 vuodessa.** Mikäli öljyn hinta nousee merkittävästi, on seurauksena jonkin aikaa kestävä nopeamman kasvun aika. Ilman merkittäviä taloudellista tehokkuutta nostavia toimenpiteitä pidemmän aikavälin kasvupotentiaali ei kuitenkaan kasva.

3. Suomen vienti Venäjälle alkoi supistua jo 2013

Vuonna 2015 Suomen tavaravienti Venäjälle oli 3,2 miljardia euroa, ja Venäjän osuus Suomen kokonaisviennistä oli 5,7 % (esimerkiksi Saksan osuus viennistä oli 13,9 % ja Ruotsin 10,3 %). Viennin arvo oli siis vain noin puolet huippuvuoden 2008 tasosta. On huomattava, että ennen vuoden 2009 talouskriisiä

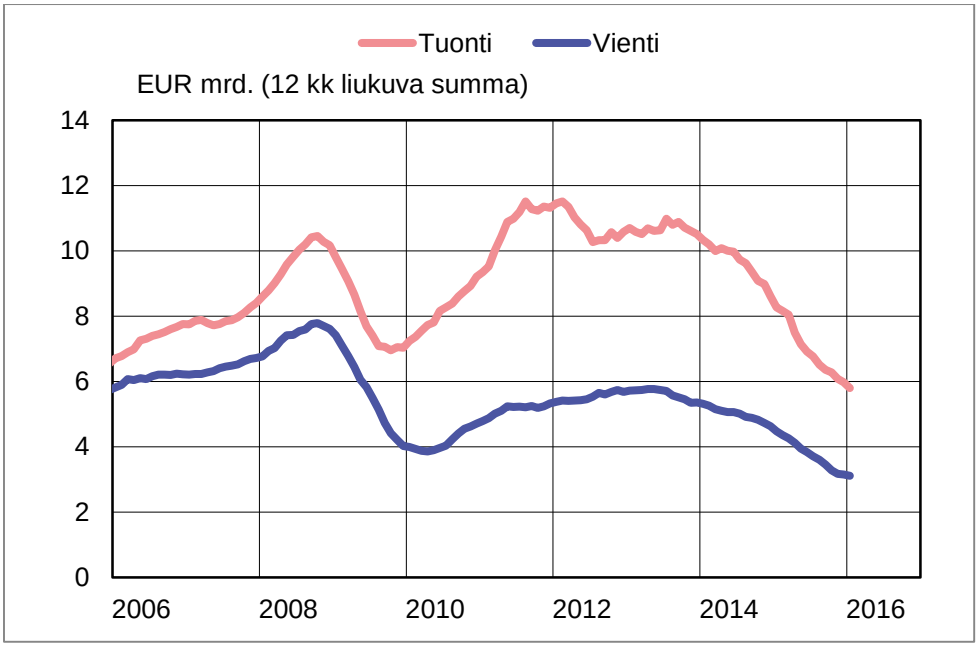
Siirtymätalouksien tutkimuslaitos
(BOFIT)
Iikka Korhonen
Vesa Korhonen

7.4.2016

Julkinen

Suomen rekisteröityä vientiä Venäjälle kasvatti merkittävästi etenkin autojen ja matkapuhelimien jälleenvienti. Talouskriisin, Nokian vaikeuksien ja Venäjän satamien toiminnan parantumisen jälkeen tämä osa Venäjän-kauppaa ei enää palaa.

Kuvio 4 Suomen tavarakauppa Venäjän kanssa

Lähde: Tulli, viimeinen havainto tammikuu 2016

Suomen tavaravienti Venäjälle alkoi laskea jo kesällä 2013 Venäjän investointien supistuessa ja talouskasvun hidastuessa merkittävästi. Öljyn hinnan lasku ja ruplan erittäin voimakas heikentyminen ovat leikanneet merkittävästi venäläisten ostovoimaa. Venäjän ostovoiman romahdus on näkynyt sen tuonnissa kautta linjan: viime vuonna kokonaistuonnin arvo supistui dollareina 36 %, tuonti Suomesta 42 %, Kiinasta 31 %, Turkista 39 %, Yhdysvalloista 38 % ja Koreasta 49 %. Koko viennin supistumiseen verrattuna Venäjän elintarvikkeiden tuontiin kohdistuneet rajoitukset ovat vain osa (vuonna 2013 ko. tuotteiden vienti Suomesta Venäjälle oli noin 280 miljoonaa euroa, eli noin viisi prosenttia Suomen Venäjän-viennistä).

Venäläisten ostovoiman vähentyminen on näkynyt myös turismin vähentymisessä. Huippuvuonna 2013 Suomen ja Venäjän välisen rajan ylitti 12,9 miljoonaa ihmistä, viime vuonna tämä määrä oli laskenut 9,2 miljoonaan. Vuonna 2015 venäläisten yöpymisvuorokaudet

Siirtymätalouksien tutkimuslaitos
(BOFIT)
Iikka Korhonen
Vesa Korhonen

7.4.2016

Julkinen

suomalaisissa majoitusliikkeissä olivat 783 000, kun vuonna 2013 näitä oli 1 620 000. Venäläisten matkailijoiden vähentyminen näkyy tietenkin monenlaisten palveluiden ja tavaroiden myynnissä eri puolilla maata, mutta etenkin Kaakkois-Suomessa.

Liitteet	Kirjoita tähän
Jakelu	Valtiovarainvaliokunta
Tiedoksi	Kirjoita tähän